

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

Leka kommune
7994 Leka
post@leka.kommune.no

Deres ref.	Deres kontaktperson Anne Grete Nordalen	Vår ref. 20200066	Vår kontaktperson Martin Eggen	Dato 14.04.2020
------------	--	----------------------	-----------------------------------	--------------------

Søknad om dispensasjon fra kommuneplanens arealdel i sjø for lokalitet Storbrakan ved Sklinna i Leka kommune- Høringssvar fra Norsk Ornitologisk Forening

Midt-Norsk Havbruk AS og Bjørøya søker om dispensasjon fra kommuneplanens arealdel i et område nord for Sklinna i Leka kommune for lokaliteten Storbrakan. Formålet er lakseoppdrett. Arealformålet i kommuneplanen er «bruk og vern av sjø». Kommunen bør være svært restriktive med å gi dispensasjoner fra sine egne arealplaner, og kunnskapsgrunnlaget må være særlig høyt ved dispensasjoner. Arealplanene er laget nettopp for å ivareta et overordnet blick på utnyttelse av arealene, der god forvaltningsskikk og overordnede føringer for arealpolitikk følges.

Gjennom Stortingets behandling av meld. St. 14. *Natur for livet* legges følgende prinsipper til grunn for arealbeslutninger som berører naturmangfold: Ved arealinngrep og arealbruk skal det så langt mulig – sett i lys av andre samfunnsformål – tas vare på den mest verdifulle naturen. Dette krever god planlegging basert på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag. Dersom viktige naturverdier står i fare for å bli forringet eller ødelagt, er den foretrukne løsning i utgangspunktet å velge en annen lokalisering for tiltaket. Dersom etableringer nært verneområder eller andre viktige fugleområder, ansees å være en belastning for fuglene må man se seg om etter alternative lokaliteter for virksomheten.

Lokaliteten er tenkt plassert omtrent 30 km nordvest for Leka, nord for øygruppen Sklinna, kun 500 meter nord for grensen til Sklinna naturreservat. Anlegget er tenkt å være 480 meter langt og 160 meter bredt, og vil totalt beslaglegge 104 000m².

NOF reagerer meget sterkt på den planlagte plasseringen, og ber kommunen avslå dispensasjonssøknaden. Det er totalt uakseptabelt å legge nyetableringer til eller kloss inntil verneområder. I dette tilfellet er verneområdene av internasjonal betydning, og verneverdiene betydelige. Foruten arealbeslaget frykter vi økt båttrafikk, noe særlig storskarv og mytende sjøfugl er sårbare for. Akvakulturanlegget vil kunne få konsekvenser som forringer områdets betydning for fugl. Det bør alltid etterstrebtes å unngå konflikt mellom næring og fugleliv.

Cirka 5,5 millioner par sjøfugler hekker i norske ansvarsområder. Norge har forvaltningsansvaret for hovedtyngden av sjøfugl i Nord-Atlanteren. Hele 13 norske sjøfuglarter er på den norske rødlista over arter som er naturlig sjeldne eller i klar tilbakegang. Sklinna er den viktigste hekkelokaliteten for sjøfugl i Trøndelag. Dette er et av de aller viktigste naturområdene vi har i Norge, også med tanke på internasjonalt ansvar overfor enkelte fuglebestander.

Om Sklinna og dens betydning for sjøfugler

Sklinna befinner seg omtrent 20 km fra fastlandet. Øygruppa er viktig for hekkende sjøfugler av flere arter, men spesielt for toppskarv, som har en av landets største hekkekolonier på Sklinna. Sklinna var blant verdens største toppskarvkoloni på begynnelsen av 2000-tallet og er den største i landet. Sklinna er også viktig for lomvi (kritisk truet, CR) og er nå en av landets største kolonier, - den største sør for Finnmark. Antallet hekkende teist (sårbar, VU) er også betydelig. På grunn av de store naturverdiene knyttet til hekkende sjøfugler, er Sklinna et naturreservat og Ramsarområde. Avstanden til fastlandet gjør det vanskelig for predatorer som mink å kolonisere øygruppa, noe som øker øyas betydning for sjøfugl og norsk forvaltning av disse.

På grunn av de anselige mengdene sjøfugler i naturreservatet er Sklinna utpekt som et globalt viktig område for fugler og naturmangfold, et internasjonalt IBA (Important Bird and Biodiversity Area). For tiden har vi 80 slike globalt viktige fugleområder på fastlands-Norge, og Sklinna¹ er altså ett av dem.

Øygruppa Sklinna i Nord-Trøndelag har en av landets største hekkekolonier for toppskarv. En av landets største lomvikolonier finnes også på Sklinna, i tillegg til mindre kolonier av flere andre sjøfuglarter. Foto: Vegard Sandøy Bråthen

Storskarven av underarten som hekker på Sklinna er regnet som en norsk ansvarsart, siden mer en 25% av den europeiske bestanden hekker i Norge. Det gir Norge et særlig ansvar for å beskytte storskarven langs norskekysten fra Møre og nordover.

¹ <http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/sklinna-iba-norway>

Art	Årstid/Status	År	Populasjon Sklinna
Storskarv	Hekkende	2010/2019	2500/700 par
Toppskarv	Hekkende	2006/2019	3200/1400 par
Teist	Hekkende	2014	400-500 par

Kunnskapsgrunnlaget og naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven er sektorovergripende, og gjelder all natur. Naturmangfoldloven kom i 2009, og skal sikre at naturinngrep og påvirkning blir gjort på en bærekraftig måte der naturpåvirkningen er minst. En grundig gjennomgang av paragrafene, slik § 7 forutsetter, skal sikre gode avveininger mellom miljøhensyn og andre hensyn. Dette forutsetter riktig og samvittighetsfull bruk. I 2011 kom det daværende Miljøverndepartementet med uttalelse om hvordan saker som omhandler naturmangfoldloven skal behandles. Her fremgår at “jo mer verdifullt naturmangfold som berøres, desto grundigere må saken vurderes etter loven”. Ved bruk av naturmangfoldloven må veilederen følges. Fylkesmannen har også en veiledningsplikt og rolle i riktig bruk av naturmangfoldloven.

Det følger av naturmangfoldlovens § 7 at prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

I naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er det gitt bestemmelser om blant annet krav til kunnskaps-grunnlaget, anvendelse av «føre-var-prinsippet», økosystemtilnærming og vurdering ut fra samlet belastning, samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Det bør også synliggjøres hvordan saken påvirker muligheten for å nå forvaltningsmålene for naturtyper og arter i naturmangfold-loven §§ 4 og 5. § 10 om samlet belastning må også sees i sammenheng med den nokså omfattende taretrålingen som foregår i området. Norsk Institutt for naturforskning (NINA) har kartlagt beiteområder for toppskarv og teist som hekker på Sklinna, og de områdene som tråles er de viktigste beiteområdene for teist (sårbar, VU), og toppskarv i Sklinna-øygruppen. Teisten er antatt å være særlig sårbar ift. taretråling siden den har så kort aksjonsradius. Likeledes kan den være en av artene som blir påvirket av oppdrettsanlegget.

Fuglers tilstedeværelse i landskapet skiller seg ut fra en del annet naturmangfold, bl.a. gjennom spesifikt arealbruk (hekking, myting, rasting under trekk, næringsøk, overvintring) som varierer gjennom døgn og årstid, og som påvirkes av faktorer som vær og menneskelig aktivitet. For å kunne ta gode beslutninger i forvaltningen, både om lokalisering, men også om avbøtende tiltak, må kunnskapsgrunnlaget være solid. Hva Sklinna angår kan vi konkludere med at naturverdiene er meget godt kartlagt, og funnet betydelige. En erkjennelse av disse må føre til at man finner andre lokaliteter for oppdrett, også i tilfeller der man vurderer virkningene til å være moderate, nettopp fordi konsekvensene likevel blir store.

Involvering av Fylkesmannen i Trøndelag og Miljødirektoratet

§ 49 omhandler utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde. Her heter det at virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, innvirke på verneverdiene i et verneområde, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår. Denne paragrafen er aktuell i vurderingene, og må avklares med fylkesmann og sentrale miljømyndigheter (Miljødirektoratet). Vi må nok en

gang understreke at en lokalisering man her har tiltenkt, står i sterk strid med internasjonale verneverdier, og internasjonale forpliktelser. I siste instans er det Klima- og miljødepartementet som må svare for neglisjering av naturhensyn den norske stat har tatt på seg å ta gjennom Ramsar-konvensjonen. De får derfor kopi av dette høringssvaret.

Konsekvensene av oppdrett ved Sklinna naturreservat

NOF har i flere saker påpekt at det er betydelig mangel på kunnskap rundt påvirkningen akvakultur har på ornitologiske verdier. NINA publiserte i 2013 rapporten *Tverrfaglig vurdering av konsekvenser for sjøfugl* (NINA-rapport 733). I rapporten påpeker de at arealbeslagene er de mest alvorlige følgene ved etablering av akvakultur. Samtidig skrives det at næringens samla belastning på fugleliv ikke kan fastslås med dagens kunnskap.

En relativt ny rapport om akvakultur, fugler og dyr spesielt, NINA-rapport 1199 *Effekter av forstyrrelser på fugl og pattedyr fra akvakulturanlegg i sjø – en litteraturstudie*² konkluderer med at kunnskapsmangelen er et problem, men det dokumenteres samtidig at fugl gjennom forstyrrelser ofte fortrenkes fra optimale områder for næringssøk, myting og natteleie. Fuglene tvinges til å endre sitt arealbruk, og at forstyrrelser fra båttrafikk og annet er et reelt og alvorlig problem. Dette må med andre ord tas hensyn til i arealplanleggingen. Rapporten viser at risikovurderingene som er utført ved lokalisering av nye havbruksanlegg ikke gjør rede for påvirkning på fugl og pattedyr.

Opprettelsen av Sklinna naturreservat er relatert til Norges forpliktelser og ønske om å beskytte naturarven knyttet til våre store sjøfuglforekomster. Et oppdrettsanlegg ved Storbrakan vil være en direkte trussel mot formålet med vernet og vårt felles ansvar for å ta vare på arter som toppskarv (bildet).

² <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2366308>

Det er dokumentert at fugler gjennom forstyrrelser ofte fortrenses fra optimale områder for næringssøk, myting og natteleie. Fuglene tvinges til å endre sin arealbruk på grunn av båttrafikk og andre forstyrrelser. Nye undersøkelser på ærfugler underbygger tidligere forskning på dette.³

Enkelte fugler kan fly langt etter føde. Mens man tidligere trodde næringstrekkene i høyden strekte seg 100 km ut fra koloniene, vet vi nå at slike trekk regelmessig inkluderer avstander på opptil både 300 og 450 km⁴. Dette gjelder særlig alkefugl og krykkje. Andre arter, som skarv, teist og diverse måker, er mer kystbundet. Uavhengig av dette er alle arter utpreget energiøkonomisk, dvs. at de søker mat der det er minst kostnader forbundet med det. Derfor er sjøfuglkolonier lagt til steder der det er kort vei til gode fiskefelt og store marine ressurser. At disse ikke forringes, er av avgjørende betydning.

Oppdrettsanlegget det her planlegges er et åpent anlegg. Konsekvensene for naturmangfold og sjøfugler avhenger av den forringelsen som evt. vil skje av det marine økosystemet, inkl. bløtdyr og fisk, som de lever av. Konsekvensene vil variere med utslipp, forurensning, aktivitet (inkl. båttrafikk), strømforhold osv. De økologiske prosessene, og økosystemet som helhet, er et åpent system, der økologien og forurensningen ikke har klare stedlige grenser. Dette fordi ethvert økosystem er et åpent system, det vil si et system med utveksling av både energi og materie med omgivelsene. Straumens økosystem kan degraderes. Med utslipp av næringssalter følger også ofte betydelige utslipp av bakterier og organisk stoff. Nedbryting av organisk stoff forbruker oksygen, kan føre til algeoppblomstring og dårligere lys gjennomstrømning, slik at dypvannsorganismer får dårligere levevilkår. En vanlig oppdrettslaks legger igjen omtrent to kilo hard avføring på havbunnen mens den vokser opp i sjøen.

Nær Storbrakan er det registrert stortareskog klassifisert med verdi svært. Dette området er foreslått som supplerende vern til det allerede eksisterende verneområdet på Sklinna av Fylkesmannen i Trøndelag, og forslaget er nå inne til behandling hos Klima- og miljødepartementet, se vedlegg. Tareskogen er et særdeles viktig oppvekstområde for ulike typer og årsklasser fisk, som igjen sjøfuglen beiter på. Tareskogen vokser på hardbunn og utgjør også et habitat som kan huse (store) forekomster av kråkeboller og krabber, samt er rike på ulike smådyr. For toppskarvens del er tilgang på småsei avgjørende for vekstraten i kolonien, og mindre næring vil virke negativt inn på toppskarvbestanden. På Sklinna er toppskarvens og teistens arealbruk godt undersøkt ved bruk av GPS. De viktigste beiteområdene for begge artene i Sklinna er lokalisert i gruntvannsområdene som omkranser det foreslåtte området for akvakultur. Et oppdrettsanlegg vil være i stor og direkte konflikt med formålet med fredningen. Aktiviteten ved anlegget vil kunne hindre fugl i å få tilgang til viktige beiteområder. Storskarv er sårbar for forstyrrelser i hekketiden. Blir de skremt av kolonien kommer måkefugl inn og tømmer reir for egg og unger. Sklinna er fri for mink, og det ville vært katastrofalt om den skulle klare å komme seg utover, f.eks. med båt. Havsvale er en annen sjøfugl, en liten stormfugl, som hekker på Sklinna. Den kommer inn til hekkelassene om natten, og hekker om høsten. Lys fra oppdrettsanlegget vil kunne være i konflikt med vandringer til og fra hekkelass.

³ <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00227-019-3624-z>

⁴ <https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/Open%20Access-artikler/2014/Christensen-Dalsgaard%20When%20things%20go%20wrong.Ecosphere%205%201%202014.pdf>

Til slutt vil vi påpeke at mange oppdrettsanlegg opplever konflikter mellom fugler og næring, der fugler prøver å komme seg inn til matkildene i anleggene, med påfølgende skader og stress på fisken. Toppskarv, storskarv og gråhegre er gjengangere i denne problematikken. Anlegg må derfor alltid legges til områder med få sjøfugler. Den tiltenkte lokaliseringen står i sterk motsetning til en slik preventiv tankegang. Storskarv og toppskarv (m. fl. arter) er dyktige fiskere, og generalister som til enhver tid fanger den fisken det er mest av. Som alle arter ønsker de å bli mett med minst mulig innsats, og oppdrettsmærer er derfor et fristende matfat. Når det finnes åpne og tilgjengelige matkilder, vil det stadig komme nye fugler til anleggene. Dersom det er mer kostnadseffektivt å forsyne seg av produktene som produseres enn å beite i nærliggende områder, vil alltid problemet vedvare og fuglene konsentreres nært anleggene.

For Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Martin Eggen
Naturvernrådsgiver NOF

Emil K. Krokan [sign.]
Leder NOF avd. Trøndelag

Vedlegg:

- 1) Verneområdene i Sklinna og Hortavær omfatter ikke de viktigste beiteområdene for toppskarv og teist
- 2) Kandidat supplerende vern – Sklinna

KOPI:

Fylkesmannen i Trøndelag
Trøndelag fylkeskommune
Miljødirektoratet
Fiskeridirektoratet
Klima- og miljødepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet